

GULATING LAGMANNSRETT

KJENNELSE

Avsagt: 15.05.2012 i Gulating lagmannsrett,

Saksnr.: 12-016153ASK-GULA/AVD2

Dommere:

Lagdommer	Ørnulf Jacobsen
Lagdommer	Terje Einarsen
Lagdomar	Ove Midttun

Ankende part	Ove Martin Kolnes	Advokat Hege Birkeland Ersdal
Ankende part	Biofuel Africa AS	Advokat Hege Birkeland Ersdal
Ankende part	Finn Byberg	Advokat Hege Birkeland Ersdal
Ankende part	Steinar Kolnes	Advokat Hege Birkeland Ersdal
Ankende part	Biofuel Africa Ltd v/Arne Helvig	Advokat Hege Birkeland Ersdal
Ankende part	Arne Helvig	Advokat Hege Birkeland Ersdal
Ankemotpart	Statoil ASA v/ styrets formann	Advokat Kyrre Eggen

Saken gjelder anke over Stavanger tingretts beslutning 23. desember 2011 om ikke å etterkomme de ankende parters begjæring om bevisfremleggelse, jf. straffeprosessloven § 210. Dokumentene som begjæres fremlagt er kalt IDD-rapport og DD-rapport. I tillegg er det i anken anført at dommerfullmektig Sikkeland er inhabil ved behandling av saken, jf. domstolloven § 108, og at det for øvrig foreligger en saksbehandlingsfeil ved at tingretten ikke har behandlet alle kravene fremsatt i begjæringen, jf. straffeprosessloven § 385 tredje ledd, jf. § 343 første ledd.

Sakens bakgrunn er i Stavanger tingretts kjennelse avsagt 10. september 2010, hvor det blant annet var spørsmål om avvisning av saken, beskrevet på følgende måte:

“Statoil New Energy AS inngikk 10. november 2008 en intensjonsavtale med foretaket Biofuel AS om fremtidig kapitalinnskudd og erverv av 37% av aksjene i Biofuel AS på visse vilkår. Biofuel AS eide på dette tidspunktet selskapene Biofuel Africa AS og Biofuel Africa Ltd, og var involvert i etableringen av en 23 000 hektar stor plantasje i Ghana for dyrkning av veksten Jatropha for produksjon av planteolje til bruk i biodiesel. Statoil New Energy AS var et heleiet datterselskap av StatoilHydro ASA, nå Statoil ASA. Retten omtaler i det følgende Statoil New Energy AS som Statoil.

Et av vilkårene for investeringen var i følge avtalen punkt 6 bokstav f) ”Completion of satisfactory technical, financial, commercial, integrity and legal due diligence of BIOFUEL and its wholly-owned subsidiaries”.

Statoil engasjerte et for retten og saksøkerne ukjent utenlandsk foretak til å gjennomføre den kontraktfestede integrity due diligence (IDD). I møte med ledelsen i Biofuel AS 30. januar 2009, fremla representanter for Statoil et sitat fra IDD-rapporten, idet man ønsket bistand fra selskapet til å avklare forholdet. I møtet deltok fra Statoils side Michael Price og Stephanos Orestis, og fra Biofuel AS deltok administrerende direktør Johan Fredrik Dahle. I møtet møtte etter hvert også daglig leder Odd Even Bustnes i Perennial Bioenergy AS, som hadde eierinteresser i Biofuel AS.

Sitatet fra IDD-rapporten som representantene fra Statoil fremla i møtet var følgende:

”QUOTE A

”Mr XX is the man we use in order to maintain confidential contacts to the Governments of the area. If we have been sure that it was possible to start our project in country YY only with the contact we got from the Tribe we met, this was because Mr. XX brought us to a meeting with a member of a Commission that has the target to deregulate the whole licensing system in country YY.

That man, I don't remember his name but he had eyeglasses, assure us that with a little bit of money everything would be alright. Mr XX asked us as sum, we paid it in an envelop, the man had a broad smile and said that we can consider us as his friends. Then Mr XX asked for 10% of that sum and we paid it in despite of the fact that it was a very high fee, but we have been happy because we could start immediately with our work. This is the reason why I accepted to work with Mr XX in some other projects: he's a very (reputable) man in "various countries in the region", has a lot of connections and could be very relevant for our company in the near future."

Tidlig i februar 2009 besluttet Statoil å ikke investere i Biofuel AS. Samtidig varslet FIRST Securities at selskapet ville trekke seg som tilrettelegger for kapitalutvidelsen dersom ikke korrupsjonsmistanken ble sjekket ut. Representanter for Biofuel AS og Perennial Bioenergy AS søkte deretter kontakt med Statoil med sikte på å få ytterligere opplysninger fra IDD-rapporten. Perennial Bioenergy AS søkte bistand hos advokatfirma Kluge. Advokatfirmaet fikk, under taushetsløfte om selskapets identitet, adgang til å stille ytterligere spørsmål til Statoils underleverandør. I en "Joint Investigation Report" 23. februar 2009, signert av vedkommende advokat i advokatfirma Kluge, daglig leder i Biofuel AS og daglig leder i Perennial Bioenergy AS, ble det konkludert med at undersøkelser hadde vist at det ikke var grunnlag for å knytte QUOTE A til Perennial Bioenergy AS eller Biofuel AS, herunder datterselskaper, tillitsvalgte, eiere eller ansatte. Rapporten ledet ikke til at Statoil endret standpunkt mht. investeringer i selskapet.

I siste halvdel av februar 2009 kom det en rekke oppslag i Stavanger Aftenblad, hvor det ble omtalt at Statoil hadde trukket seg fra samarbeidet med Biofuel AS. Det ble tatt opp om dette skyldes at det var mistanke om at selskapet eller representanter for dette hadde vært involvert i korrupsjon i Ghana. Avisoppslagene fortsatte også et stykke inn i mars 2009.

Den 13. mars 2009 meldte Biofuel AS oppbud og ble tatt under konkursbehandling. To tidligere aksjonærer i selskapet kjøpte innmaten i boet, herunder de to datterselskapene. "

Ved stevning 24. november 2009 reiste Arne Helvig, Finn Byberg, Steinar Kolnes og Ove Martin Kolnes privat straffesak mot Statoil ASA med krav om mortifikasjon av utsagnet benevnt som Quote A, samt oppreisningserstatning. Saksøkerne er tidligere aksjonærer, styremedlemmer og ansatte i Biofuel AS. Under saksforberedelsen sluttet Biofuel Africa AS og Biofuel Africa Ltd seg til søksmålet. Statoil innga tilsvar og krevde prinsipielt søksmålet avvist, subsidiært frifinnelse. Det ble avholdt saksforberedende møte 22. juni 2010.

Stavanger tingrett avviste søksmålet ved kjennelsen 10. september 2010. Steinar Kolnes m.fl. påanket avgjørelsen til Gulating lagmannsrett, som 25. februar 2011 avsa kjennelse hvor saken ble besluttet fremme. Statoil ASA påanket kjennelsen til Høyesterett, som 27. mai 2011 forkastet anken.

Saken ble sendt tilbake til Stavanger tingrett, som gjenopptok saksforberedelsen.

Under saksforberedelsen begjærte de ankende parter fremleggelse av rapporten Integrity Due Diligence (heretter også kalt IDD-rapporten), samt de versjoner av Statoils Due Diligence rapport (DD-rapport) som måtte foreligge. Ankemotparten motsatte seg fremleggelse av IDD-rapporten samt eventuelle versjoner av Due Diligence rapporten og viste blant annet til at den nevnte dokumentasjonen ikke kunne antas å ha bevismessig betydning i saken.

Stavanger tingrett fattet 23. desember 2011 beslutning om ikke å etterkomme begjæringen om utlevering. Det ble vist til at ingen av rapportene kunne antas å få betydning som bevis i saken, slik at vilkårene i straffeprosessloven § 210 ikke var oppfylt. Tingretten fant også at tvistelovens regler om bevis ikke får anvendelse for sivile krav som reises i privat eller offentlig straffesak, slik at de ankende parter heller ikke kunne få medhold i kravet om utlevering etter tvistelovens regler om edisjonsplikt.

De ankende parter har anket over tingrettens rettsanvendelse og bevisbedømmelse, samt over saksbehandlingen. Det er i hovedsak gjort gjeldende:

Bakgrunnen for saken er en intensjonsavtale mellom Statoil ASA og Biofuel AS. Partene hadde også forpliktet seg til et konkret Term Sheet. Statoil trakk seg senere fra denne avtalen.

Statoil engasjerte i denne forbindelse en ekstern leverandør, kalt Company X, som utarbeidet en Integrity Due Diligence Rapport (IDD-rapport). De ankende parter har ikke sett IDD-rapporten i sin helhet. Statoil har imidlertid presentert et sitat fra rapporten, som angivelig bygger på en anonym kilde. Det er beskyldningene i dette sitatet, kalt Quote A, som kreves mortifisert.

Ifølge Statoil var IDD-rapporten ferdigstilt 17. desember 2008. Dagen etter, 18. desember 2008, ble Johan Fredrik Dahle og nå avdøde Jan Reinås første gang muntlig presentert for et rykte som hadde tilflytt Statoil om at det skulle ha vært foretatt en uregelmessig betaling. Dette skjedde på et møte med Statoil. Sjur Haugen og Anna Nor Bjerke representerte Statoil, mens Dahle og Reinås representerte Biofuel-gruppen. Dahle var da CEO i Biofuel AS og styremedlem i Biofuel Africa, mens Reinås var styreleder i Biofuel AS. I dette møtet ble også konkrete navn som Fassine Fofana og et gruveselskap i Ghana ved navn Mwana mining nevnt som involverte parter. Statoil ba da Biofuel-gruppen om å sjekke ut

dette ryktet. Dette ble gjort, uten funn. Prosessen fortsatte da i henhold til intensjonsavtalen. Den 30. januar 2009 ble det avholdt et nytt møte hos Statoil, og Johan Fredrik Dahle ble da konfrontert med Quote A for første gang. Statoil meddelte at dersom det ikke kunne bevises at handlingen beskrevet i Quote A ikke var foretatt, ville det ikke bli gjort investeringer i Biofuel-gruppen. På dette møtet var Statoil representert ved Michael Price og Stephanos Oretis.

Statoil trakk seg fra avtalen 4. februar 2009. I kjølvannet av dette kom det en rekke avisoppslag der det ble omtalt at Statoil hadde trukket seg fra intensjonsavtalen på grunn av korrupsjonsanklager. Korrupsjonsanklagene har videre medført at Biofuel AS 13. mars 2009 måtte melde oppbud og ble tatt under konkursbehandling. Statoil ble samme dag anmeldt for ærekrenkelse. Anmeldelsen ble henlagt 3. april 2009. Det ble deretter tatt ut privat straffesak for Stavanger tingrett med krav om mortifikasjon av Quote A.

Straffeprosessloven § 210 gir hjemme for utleveringspålegg av ting som “*antas*” å ha betydning som bevis. Det følger av ordlyden at det ikke stilles strenge krav til tingens betydning som bevis, en rimelig mulighet er nok, se Bjerke og Keiserud, Kommentartutgave til straffeprosessloven, 4. utgave side 725.

De dokumenter som begjæres fremlagt i saken, Integrity Due Diligence report (IDD-rapporten) samt de versjoner av Statoils Due Diligence rapport som måtte foreligge, har betydning som bevis i saken, og vilkårene for utlevering er således oppfylt, jf. straffeprosessloven § 210. Tingretten har foretatt en uriktig vurdering av hvorvidt det er grunnlag for bevisutlevering.

IDD-rapporten er et sentralt og avgjørende bevis og utlevering er nødvendig for å sikre sakens opplysning. IDD-rapporten er konteksten til beskyldningene fremsatt i Quote A, og vil være sentral ved tolkningen av dette utsagnet. I tillegg vil rapporten mest sannsynlig gi svar på hvem som er kilden bak Quote A, og således belyse sannhetsgehalten i utsagnet. Rapporten er derfor av betydning for rettens vurdering av mortifikasjonsspørsmålet. IDD-rapporten har også betydning som bevis selv om det ikke føres sannhetsbevis for påstanden. Det vises til at retten, ved vurderingen av oppreisningskravet, vil måtte bygge på en rekke ulike faktorer knyttet til fremsettelsen av Quote A. IDD-rapporten vil også i denne sammenheng ha betydning som bevis.

I tillegg vil IDD-rapporten kunne vise hvilke metoder Statoils underleverandør, Company X, har brukt ved vurderingen av de ankende parters integritet og forretningsforhold, og således belyse hvorvidt ankemotpartens prosess har vært forsvarlig. Prosessen omkring innhenting av Quote A før det ble videreformidlet, og konteksten Quote A fremkommer i, anføres å ha betydning både for mortifikasjonsspørsmålet, men også for rettens vurdering av oppreisningskravet, herunder den aktsomhetsvurdering som eventuelt skal foretas i henhold til skadeserstatningsloven § 3-6.

Det er på denne bakgrunn uriktig når tingretten legger til grunn at vurderingen av hvorvidt Quote A er en ærekrenkelse, er “*fullstendig uavhengig av det dokumentet som sitatet er hentet fra*”, jf. beslutningens side 2 første avsnitt.

Det anføres videre at det er en uriktig vurdering av rapportens bevisverdi, både faktisk og rettslig, når tingretten legger til grunn at IDD-rapporten bare vil være relevant som bevis dersom ankemotparten vil føre sannhetsbevis for beskyldningene. Etter de ankende parter oppfatning er utlevering av IDD-rapporten helt nødvendig for å sikre at saken blir fullstendig opplyst, jf. straffeprosessloven § 294. Rapporten vil være egnet til å belyse og gi et mer helhetlig bilde av omstendighetene og forholdene rundt fremsettelsen av beskyldningen. Hensynet til at saken blir fullstendig opplyst begrunner også utleveringsbegjæringen av DD-rapporten.

De ankende parter vet at det finnes en DD-rapport – eller i alle fall et utkast til en DD-rapport. De ankende parter mottok per e-post, på et tidlig stadium i prosessen, kopi av et dokument med overskriften “*Due Diligence Report, Project Jade, January 2009 HSE*”. Det var også dette som ble formildet ved prosesskriv 7. oktober 2011. Bare dersom Statoil pålegges å utlevere (utkastet til) DD-rapporten kan de ankende parter vite om de har mottatt siste versjon av dokumentet.

I tillegg vises det til at tingretten i sin beslutning uttaler at “*spørsmålet vil være om Statoil under gitte omstendigheter burde forstått at..*” (ankende parts understrekning). Det anføres at både DD-rapporten, men i særdeleshet IDD-rapporten, vil være egnet til å belyse nettopp hvilke omstendigheter som forelå da Statoil fremsatte beskyldningene.

Tingretten har lagt til grunn en for høy terskel med hensyn til hvilken bevisverdi som kreves for at utlevering skal gjennomføres i medhold av straffeprosessloven § 210. Ut fra ovenstående gjennomgang må de dokumenter som er begjært utlevert, “*antas*” å ha betydning som bevis i saken. Hvor stor bevisverdi IDD-rapporten og DD-rapporten rent faktisk har, blir opp til retten å avgjøre ved pådømmelse av hovedspørsmålet i saken.

Ankende parter fastholder dessuten at ankemotpartens fremleggelsesplikt også har grunnlag i sivilrettslige regler. Det vises til Straffeprosesslovens kommentarutgave, 4. utgave, side 726, hvor det uttales at “*Disse reglene [de sivilrettslige regler om allmenn forklarings- og bevisplikt] kommer i prinsippet til anvendelse i straffesaker ved behandling av sivile krav etter § 3, jf. kap. 29.*”. Det vises også til Rt 1999 side 532 og Rt 2010 side 774.

Selv om ikke tingretten har tatt uttrykkelig stilling til ankemotpartens innsigelser mot fremleggelse begrunnet i andre forhold enn bevisverdien, presiseres at tidligere anførsler om at heller ikke andre forhold er til hinder for utleveringspålegg, opprettholdes.

Ankende part tilbakeviser at vernet mot selvinkriminering uansett vil være til hinder for at det kan gis pålegg om fremleggelse av dokumentene. Det representerer ikke brudd på selvinkrimineringsvernet etter EMK artikkel 6 om Statoil pålegges å fremlegge de aktuelle bevis. Det vises til at Statoil er et selskap, det er tale om realbevis som eksisterer uavhengig av selskapenes vilje, og at begjæringen gjelder konkrete spesifiserte dokumenter, jf. Rt 2011 side 800 avsnitt 55 – 61. Det vises dessuten til Rt 2011 side 487, hvor det i avsnitt 35 uttales at “[f]or at fremtvingelse eller bruk av fremtvungne selvinkriminerende realbevis skal rammes, må tvangen være umenneskelig eller på annen måte ha karakter av overgrep mot siktede.” Dette kan på ingen måte anses å være tilfelle her.

For det tilfelle at lagmannsretten pålegger Statoil å fremlegge IDD-rapporten og/eller DD-rapporten, krever ankemotparten at de ankende parter pålegges å bevare tausheten om innholdet i rapporten, jf. domstoloven § 128, jf. § 125. Det bestrides at innholdet i rapporten er av en slik art at de ankende parter kan pålegges å bevare taushet om dette. Det vises til at rapportene formodentlig hovedsakelig inneholder opplysninger om de ankende parter selv. For øvrig bemerkes at de ankende parters begjæring om lukkede dører i prosesskriv 10. juni 2010 hovedsakelig er begrunnet med “hensynet til ærbarhet”, jf. domstoloven § 125 første ledd bokstav b. Begjæringen om lukkede dører gjaldt for øvrig rettsmøtet 22. juni 2010, og ikke selve hovedforhandlingen. Subsidiært gjøres gjeldende at de ankende parter ikke uten videre kan pålegges taushet om innholdet i rapportene, men at de aktuelle dokumentene i så tilfelle må legges frem for retten, slik at retten kan vurdere hvorvidt dokumentene inneholder opplysninger som etter sin art kan taushetsbelegges.

Saksbehandlingsfeil – inhabilitet og ufullstendig behandling av begjæringen

Det anføres at dommerfullmektig Lars Ole Sikkeland er inhabil, jf. domstoloven § 108. Inhabilitet er en saksbehandlingsfeil som ubetinget skal tillegges virkning, jf. straffeprosessloven § 385 tredje ledd, jf. § 343 annet ledd nr. 4.

Sikkeland er i permisjon fra Advokatfirmaet Hjort, hvor han har vært ansatt siden 2006. Hjort har hatt flere oppdrag for Statoil. Oppdragene er så betydelige at de er særskilt nevnt i årsrapportene fra 2004 og 2009. I tillegg bisto partner i Hjort, Erik Keiserud, Statoil i en sak for Stavanger tingrett i tvist mot staten ved Olje- og energidepartementet, og hvor dom ble avsagt 15. januar 2010. Denne saken var av såpass omfang og betydning at den ble særskilt kommentert på Hjorts hjemmesider. Selv om Statoil i nærværende sak representeres av Wiersholm, underbygger forannevnte et langt og stabilt klientforhold mellom Hjort og Statoil. Det er følgelig grunn til å anta at Hjort også i fremtiden vil ha flere oppdrag for Statoil.

Ankende part har ikke kjennskap til om Sikkeland personlig har bistått Statoil gjennom sitt arbeid i Hjort. Tilknytningen mellom Hjort og Statoil, og det forhold at Sikkeland har

permisjon fra sin stilling i Hjort, er i seg selv egnet til å svekke tilliten. Det vises også til at Sikkeland er oppført som varamedlem i styret til Advokatfirmaet Hjort DA.

I tillegg bemerkes at Alexandra Bech Gjørsvik var øverste sjef for New Energy Statoil på det tidspunkt da korrupsjonsmistankene mot Biofuel-gruppen ble kjent. Hun er nå styremedlem og partner i Advokatfirmaet Hjort. Gjørsvik var i permisjon fra jobben i New Energy Statoil på det aktuelle tidspunktet, men hadde flere samtaler med nå avdøde Jan Reinås i forbindelse med forhandlingene med Statoil.

Ut fra ovenstående anføres å foreligge slike “*særegne omstendigheter som er skikket til å svekke tilliten til hans uhildethet*”, jf. domstoloven § 108. Det vises til HR-2001-1527-A, Rt 2002 side 1548, LB-2004-56746 og Rt 2010 side 234. Ved habilitetsvurderingen skal det også legges betydelig vekt på om innsigelse er reist av en av partene, jf. domstoloven § 108 annet punktum. Dette er også lagt til grunn i rettspraksis og teori.

De ankende parter har fremsatt krav om bevisopptak av Michael Price, samt krav om at dersom identiteten til Company X og kilden bak Quote A ikke fremgår av IDD-rapporten, skal ankemotparten eller vitner pålegges å oppgi denne informasjonen, se blant annet anke til Gulating lagmannsrett 24. september 2010 og anketilsvar til Høyesterett 14. april 2011. Verken lagmannsretten eller Høyesterett tok stilling til dette da de mente at de ikke hadde kompetanse til det. Ovennevnte krav ble derfor gjentatt i de ankende parters prosesskriv 19. august 2011. I denne sammenheng vises det til Rt 2010 side 774, hvor begjæring om tilgang til identiteten til en abonnent som angivelig hadde brutt åndsverkloven, ble tatt til følge. Til tross for de ankende parters krav, har ikke tingretten behandlet begjæringen om bevisopptak og oppgivelse av identitet til kilden i beslutningen 23. desember 2011. Ovenstående anføres å representere en saksbehandlingsfeil ved tingrettens beslutning 23. desember 2011, som må ha virket inn på beslutningens innhold, jf. straffeprosessloven § 385 tredje ledd, jf. § 343 første ledd.

Det nedlegges påstand om at Statoil ASA dekker de ankende parters kostnader i forbindelse med spørsmål om bevisfremleggelse både for ting- og lagmannsrett. Dette beløper seg til 132 500,- kroner med tillegg av merverdiavgift.

Med forbehold om ytterligere anførsler og bevis nedlegges slik påstand:

- 1. Stavanger tingretts beslutning av 23. desember 2011 i sak nr 11-108237PRI-STAV oppheves.*
- 2. Begjæring om bevisfremleggelse fremsatt av Steinar Kolnes, Finn Byberg, Arne Helvig, Ove Martin Kolnes, Biofuel Africa AS og Biofuel Africa Ltd overfor Statoil ASA, tas til følge.*
- 3. Statoil ASA v/styrets leder dømmes til å betale sakens kostnader for tingrett og lagmannsrett.*

Ankemothparten har i hovedsak gjort gjeldende:

Nærværende søksmål gjelder spørsmålet om Statoils videreformidling av et utsagn – Quote A – til administrerende direktør i Biofuel A i et møte 30. januar 2009, innebærer en ærekrenkende beskyldning rettet mot (noen av) de ankende parter. Det er utelukkende videreformidlingen av Quote A og beskyldningen dette sitatet anføres å inneholde, som er angrepet gjennom søksmålet.

Quote A er allerede fremlagt som bevis i saken. I tillegg er Quote A inntatt i en IDD-rapport Statoil mottok av sin underleverandør i forbindelse med en Due Diligence-gjennomgang av Biofuel AS. Statoil har ikke videreformidlet denne IDD-rapporten til noen, hvilket heller ikke er anført av de ankende parter. Det er denne IDD-rapporten de ankende parter krever fremlagt av Statoil.

Det andre dokumentet de ankende parter krever fremlagt, er utkast til DD-rapport vedrørende Biofuel AS. Quote A er ikke inntatt i utkastet til DD-rapport, og det er heller ikke anført at det i møtet 30. januar 2009 ble opplyst om eller vist til DD-rapporten. De ankende parter er allerede i besittelse av det siste utkastet til DD-rapport. Gitt Statoils beslutning om å ikke investere i Biofuel AS, foreligger det ikke noen ferdig sammenstilt DD-rapport.

Det er ikke tilfelle, slik ankende part synes å uttrykke det, at Statoil trakk seg fra en rettslig bindende avtale mellom partene. Intensjonsavtalen innebar ikke noen forpliktelse for Statoil til å investere i Biofuel AS. Av avtalens punkt 6 f fremgår blant annet at “[c]ompletion of satisfactory technical, financial, commercial, integrity and legal due diligence of BIOFUEL and its wholly-owned subsidiaries” var en avtalt forutsetning for en positiv investeringsbeslutning.

De ankende parter hevder at Statoil New Energy i møtet med daglig leder i Biofuel AS 30. januar 2009 “gav [...] beskjed om at dersom det ikke kunne bevises at handlingen beskrevet i Quote A ikke var foretatt, ville det ikke bli gjort noen investering i Biofuel-gruppen.” Som tidligere anført var den uavklarte situasjonen vedrørende utsagnet i Quote A kun ett av flere momenter for Statoil New Energys negative investeringsbeslutning. Prosjektet viste seg å være mindre kommersielt attraktivt enn først antatt. I tillegg medførte finanskrisen at Statoils investeringsvilje i denne type prosjekter minsket betraktelig. Investeringsbeslutningen ville følgelig ha blitt negativ uavhengig av den uavklarte situasjonen vedrørende utsagnet i Quote A.

Tingrettens avgjørelse er korrekt, både med hensyn til rettsanvendelse og (eventuell) bevisbedømmelse. Det foreligger heller ikke saksbehandlingsfeil som kan ha innvirket på tingrettens avgjørelse.

Retten har bare adgang til å gi pålegg om bevisfremleggelse i den utstrekning dokumentene “*antas å ha betydning som bevis i saken*”, jf. straffeprosessloven § 210. Det er korrekt når tingretten legger til grunn at verken IDD-rapporten eller DD-rapporten kan antas å ha betydning som bevis i saken.

Ankemotparten kan ikke se at IDD-rapporten er relevant for tolkningen av Quote A i denne saken. Som tingretten korrekt legger til grunn, vil tolkningen av Quote A “*bero [...] på en vurdering av sitatet slik det ble fremsatt [og] den situasjon hvori sitatet ble fremmet og/eller kommentert*”. Det er utelukkende ankemotpartens videreformidling av Quote A til administrerende direktør i Biofuel AS, Johan Fredrik Dahle, som er angrepet gjennom nærværende søksmål. Det er således hendelsesforløpet i dette møtet mellom Statoil og Dahle som utgjør konteksten Quote A ble fremsatt i, og som er relevant ved tolkningen av sitatet. At Quote A også fremgår av IDD-rapporten, som ikke er videreformidlet av ankemotparten til noen, og som det heller ikke ble henvist til i det aktuelle møtet, kan ikke gjøre IDD-rapporten til et relevant tolkningsmoment.

De ankende parter har anført at “[*IDD-*]rapporten vil være egnet til å belyse og gi et mer helhetlig bilde av omstendighetene og forholdene rundt fremsettelsen av beskyldningen” og at “*både DD-rapporten, men i særdeleshet IDD-rapporten, [vil] være egnet til å belyse nettopp hvilke omstendigheter som forelå da Statoil fremsatte beskyldningen*”. Til dette bemerkes at alene det at DD-rapporten og IDD-rapporten forelå da Statoil videreformidlet Quote A, neppe kan medføre at dokumentene har relevans som bevis. Som fremholdt ovenfor, er det omstendighetene *i møtet* hvor Quote A ble videreformidlet av Statoil, som er relevant for denne saken. Verken DD-rapporten eller IDD-rapporten ble presentert eller vist til i dette møtet.

Endelig har de ankende parter anført at IDD-rapporten er relevant som bevis fordi den vil kunne belyse hvilket faktisk fundament Quote A bygger på. De momenter de ankende parter viser til i denne forbindelse innebærer imidlertid reelt sett en anførsel om at IDD-rapporten vil kunne ha betydning som sannhetsbevis, det vil si bevis for hvilket faktisk grunnlag Statoil hadde for Quote A da utsagnet ble videreformidlet til daglig leder i Biofuel AS. Statoil bestrider ikke at IDD-rapporten eventuelt vil kunne ha betydning som sannhetsbevis. Som tingretten korrekt legger til grunn, er det imidlertid ankemotpartens privilegium å velge om en ønsker å føre sannhetsbevis. I denne saken finner Statoil det ikke nødvendig å føre sannhetsbevis, all den tid Statoil ikke har fremsatt noen rettsstridig ærekrenkelse i straffelovens forstand, men kun videreformidlet et utsagn fra en utenforstående kilde til administrerende direktør i Biofuel AS. Det at IDD-rapporten eventuelt kan ha betydning som sannhetsbevis, kan derfor ikke begrunne et pålegg om fremleggelse.

For det tilfelle at lagmannsretten skulle komme til at IDD-rapporten eller DD-rapporten er relevant bevis, gjør Statoil gjeldende at siktedes vern mot selvinkriminering uansett vil være til hinder for at det kan gis pålegg om fremleggelse, jf. EMK artikkel 6. Siktete har i alminnelighet ingen plikt til å avgi forklaring eller fremlegge bevis, jf. forutsetningsvis straffeprosessloven § 90, og vernet mot selvinkriminering etter EMK artikkel 6. At vernet mot selvinkriminering også gjelder for juridiske personer, er slått fast av Høyesterett i Rt 2011 side 800. Det er på det rene at den som utsettes for søksmål anlagt som privat straffesak, har de samme prosessuelle rettigheter som en siktet, jf. straffeprosessloven § 82 (4), jf. straffeprosessloven § 2 (1) nr. 3. Det er dermed også på det rene at Statoil, som saksøkt i en privat straffesak, ikke har noen plikt til å fremlegge bevis i saken.

Ankemotparten avviser at tvistelovens regler om edisjonsplikt kan komme til anvendelse. Søksmålet er anlagt som en privat straffesak, og er derfor underlagt straffeprosessloven. Det at saksøkerne også har fremsatt krav om oppreisningserstatning, innebærer ikke at tvistelovens regler om edisjonsplikt kommer til anvendelse for Statoil. Statoil slutter seg derfor til tingrettens vurderinger av dette.

Uavhengig av dette, kan Statoil ikke se at tvisteloven vil gi større rom for pålegg om dokumentfremleggelse enn straffeprosessloven i denne saken. Også tvisteloven § 21-7 (1) oppstiller et krav om at dokumentene *“kan være av betydning for den avgjørelse som skal treffes”*. Det må antas at bestemmelsen oppstiller tilsvarende krav til relevans som straffeprosessloven § 210.

En anvendelse av tvistelovens regler i straffesaker hvor det trekkes inn sivile krav, kan heller ikke gå så langt at man setter til side siktedes (eller saksøktes i private straffesaker) rett til ikke å avgi forklaring eller fremlegge bevis, jf. forutsetningsvis straffeprosessloven § 90 og vernet mot selvinkriminering. En slik tilsidesettelse er betenkelig, og mangler rettskildemessige holdepunkter. Ingen av de avgjørelsene de ankende parter viser til, kan tas til inntekt for at tvistelovens regler om edisjonsplikt pålegger saksøkte i en privat straffesak å fremlegge bevis.

Saksbehandlingsfeil – inhabilitet og ufullstendig behandling av begjæringen

Ankemotparten anfører at vilkårene for å statuere inhabilitet for Sikkeland ikke er godtgjort. De forhold som nevnes i anken, omfattes ikke av oppregningen av inhabilitetsgrunner i domstoloven § 106. Statoil kan heller ikke se at forholdene er *“særegne omstendigheter[...] som er skikket til å svekke tilliten til [Sikkelands] upartiskhet”*, jf. domstoloven § 108.

Det at Statoil er blant Hjorts klienter er i seg selv ikke et særegent forhold, all den tid store selskaper som Statoil gjennomgående kjøper advokattjenester fra flere advokatfirmaer, og disse klientforholdene gjennomgående har et forretningsmessig og upersonlig preg. Det kan heller ikke ses at det er grunnlag for å konstatere et særlig tilknytningsforhold mellom

Hjort og Statoil. I den forbindelse er det grunn til å påpeke at det ikke er riktig at Hjorts årsoppgave for 2009 særskilt omtaler "betydelige" oppdrag for Statoil. Det som er korrekt, er at Statoil er nevnt som en av flere klienter Hjort bistår. Heller ikke det forhold at en av 31 partnere i Hjort tidligere var ansatt i ledende stilling hos Statoil, kan medføre et slikt særlig tilknytningsforhold. Som det også fremgår av anken, var Alexandra Bech Gjørsv i permisjon fra stillingen i Statoil New Energy da videreformidlingen av Quote A skjedde. Advokatfirmaet Hjort har heller ikke bistått Statoil i denne konkrete saken.

Etter Statoils syn kan følgelig det at dommerfullmektig Sikkeland p.t. er i permisjon fra stillingen i advokatfirmaet Hjort, ikke være egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet, jf. domstoloven § 108.

Det er så vidt ankemotparten kan se, riktig når de ankende parter påpeker at tingretten ikke har tatt stilling til begjæringen om bevisopptak og pålegg om at Statoil eller vitner oppgir identiteten til Company X og kilden bak Quote A. Begjæringene gjelder imidlertid andre spørsmål enn de som ble behandlet av tingretten. Det at tingretten enda ikke har tatt stilling til samtlige krav i begjæringen, kan ikke antas å ha påvirket innholdet i tingrettens beslutning. Vilkårene for opphevelse av beslutningen grunnet saksbehandlingsfeil, er følgelig ikke oppfylt, jf. straffeprosessloven § 385 (2), jf. § 343 (1).

For det tilfelle at lagmannsretten skulle pålegge Statoil å fremlegge IDD-rapporten og/eller DD-rapporten, bes det om at retten pålegger de ankende parter å bevare taushet om innholdet i rapporten, jf. domstoloven § 128, jf. § 125. Det vises til at rapportene inneholder sensitive opplysninger om andre enn sakens parter. I tillegg er rapportene egnet til å avsløre forretningssensitive opplysninger om underleverandørens arbeidsmetoder mv, som det ikke er grunn til å gjøre offentlig kjent. Det vises også til at de ankende parter tidligere har begjært at saken går for lukkede dører, se deres prosesskriv til tingretten 10. juni 2010 punkt 5.4.

Statoil krever dekket sine omkostninger i forbindelse med tingrettens og lagmannsrettens behandlinger av saksøkernes begjæringer, jf. straffeprosessloven § 439 (1) og § 440 (1), jf. tvisteloven § 20-8 (2) annet punktum. For tingretten utgjør salæret 99 246,- kroner eksklusiv merverdiavgift, fordelt på 38 timer. Disse kostnadene knytter seg utelukkende til arbeidet med å gjennomgå og besvare de ankende parters begjæring om dokumentfremleggelse.

For lagmannsretten er det påløpt 49 925,- kroner eksklusiv merverdiavgift i salær, fordelt på 20,5 timer.

Det nedlegges slik påstand:

1. Anken forkastes

2. Arne Helvig, Finn Byberg, Steinar Kolnes, Ove Martin Kolnes, Biofuel Africa AS og Biofuel Africa Ltd. dømmes in solidum til å betale sakskostnader for tingretten og lagmannsretten.

Lagmannsrettens vurdering:

Saken avgjøres etter skriftlig behandling. Hensynet til rettferdig og forsvarlig rettergang tilsier ikke at det er nødvendig med muntlige forhandlinger i lagmannsretten for å ta stilling til anken, jf. tvisteloven § 29-15 (1). Lagmannsretten anser saken klar for avgjørelse.

Vedrørende krav om bevisfremleggelse av IDD-rapporten og DD-rapport

Lagmannsretten har i dette spørsmålet delt seg i et flertall og et mindretall. Flertallet, lagdommerne Ørnulf Jacobsen og Ove Midttun, finner at vilkårene for utlevering av bevis ikke er oppfylt. Mindretallet, lagdommer Terje Einarsen, finner at vilkårene for utlevering er til stede.

Flertallet bemerker:

Spørsmålet er om en IDD-rapport og DD-rapport kan “*antas å ha betydning som bevis*” i foreliggende sak, slik at retten kan pålegge besitteren å utlevere rapportene såfremt han plikter å vitne i saken, jf. straffeprosessloven § 210. Om en ting kan antas å ha betydning som bevis, må avgjøres etter en konkret vurdering. Det stilles ikke strenge krav. En rimelig mulighet er nok, jf. Bjerke/Keiserud/Sæther, Kommentartutgave til straffeprosessloven, side 725.

De ankende parter har reist privat straffesak med krav om mortifikasjon av utsagnet benevnt som Quote A, samt at Statoil dømmes til å betale de ankende parter oppreisningserstatning. Den første terskelen som må overskrides ved krav om mortifikasjon, er at det foreligger et utsagn som innebærer en objektiv krenkelse av straffeloven § 246 eller § 247. Ved vurderingen av om utsagnet er av krenkende karakter, må det tolkes. Ved tolkningen skal det tas utgangspunkt i ordlyden og den sammenheng hvor utsagnet fremkommer. Konteksten, eller de ledsagende omstendighetene, omfatter alle elementer i fremsettelsessituasjonen som kan øve innflytelse på tolkningen. Lagmannsretten ser det følgelig slik at for at de ankende parter skal få medhold i utleveringsbegjæringen, må det som kreves utlevert, IDD-rapporten og DD-rapporten, kunne “*antas å ha betydning som bevis*” ved den tolkningen som må foretas av Quote A, jf. straffeprosessloven § 210.

Quote A ble videreformidlet av Statoils representanter til Biofuel i et møte 30. januar 2009. I dette møtet deltok Michael Price og Stephanos Oretis fra Statoil og administrerende

direktør Johan Fredrik Dahle fra Biofuel AS. Etter hvert kom også Odd Even Bustnes fra Perennial Bionergy, som hadde eierinteresser i Biofuel AS, til møtet.

Quote A fremkommer opprinnelig av den IDD-rapporten som Statoil fikk utarbeidet i forbindelse med de forhandlinger som var igangsatt mellom Statoil og Biofuel AS. Slik lagmannsretten oppfatter det, fremkommer ikke utsagnet av DD-rapporten. Verken IDD-rapporten eller DD-rapporten ble fremlagt i møte 30. januar 2009, det var kun selve Quote A som ble videreformidlet der.

IDD-rapporten er verken før eller senere utlevert til noen og de ankende parter opplyser at de først ble kjent med dens eksistens i ankemotpartens tilsvarende svar til stevningen. De ankende parter har i løpet av forhandlingene mellom partene fått oversendt en versjon av DD-rapporten. Ankemotparten har opplyst at ettersom Statoil besluttet ikke å investere i Biofuel AS, foreligger det ikke noen ferdig sammenstilt DD-rapport, og den DD-rapporten som de ankende parter er i besittelse av, er det siste utkastet som ble utarbeidet.

Flertallet er enig med tingretten i at det ved tolkningen av utsagnet Quote A, herunder om det er av krenkende karakter, må ses hen til utsagnet slik det ble fremsatt, den situasjonen der utsagnet ble fremmet og/eller kommentert, samt utsagnets virkning på fornærmede. Det er således først og fremst forhold knyttet til møtet 30. januar 2009 som er relevant ved vurderingen av om det foreligger en krenkende uttalelse som kan kreves mortifisert. Flertallet antar at disse forhold i stor grad kan belyses ved vitneforklaringer av de personer som var tilstede i møtet. Videreformidlingen av utsagnet i det aktuelle møtet var helt uavhengig og løsrevet av den underliggende IDD-rapporten, herunder også DD-rapporten. Ingen av rapportene ble fremlagt i møte, eller i umiddelbar sammenheng med fremsettelsen av utsagnet i møtet. På denne bakgrunn er lagmannsretten kommet til at rapportene ikke kan "*antas å ha betydning som bevis*" for det søksmål de ankende parter har reist, jf. straffeprosessloven § 210.

Flertallet er også enig med tingretten i at den aktsomhetsvurdering som skal foretas i forbindelse med spørsmålet om vilkårene for ileggelse av oppreisningserstatning foreligger, beror på en vurdering av utsagnets krenkende karakter som sådan. Heller ikke for denne vurderingen vil rapportene kunne bidra til tolkningen av den konteksten hvor utsagnet fremkom. Det avgjørende vil være om Statoil, under de aktuelle omstendighetene, burde forstått at sitatet kunne medføre en krenkelse av de ankende parters æresfølelse eller deres gode navn og rykte og om selskapet på den bakgrunn burde ha handlet annerledes.

Ut fra ovenstående kan ikke flertallet se at IDD-rapporten og DD-rapporten kan "*antas å ha betydning som bevis*" i saken, og kravet om utleveringspålegg etterkommes følgelig ikke, jf. straffeprosessloven § 210.

Flertallet er videre av den oppfatning at fremleggelse av IDD-rapporten og DD-rapporten heller ikke er nødvendig for at saken skal opplyses fullstendig, jf. straffeprosessloven § 294. Selv om IDD-rapporten og DD-rapporten vil kunne ha betydning som sannhetsbevis, er det Statoil selv som må velge hvorvidt de ønsker å føre sannhetsbevis eller ikke. Begjæringen om utleveringspålegg i medhold av straffeprosessloven § 294 etterkommes således heller ikke.

De ankende parter fastholder anførselen om at tvistelovens regler om edisjonsplikt får anvendelsen i foreliggende sak og at disse gir hjemmel for utlevering av rapportene. Ettersom søksmålet er anlagt som en privat straffesak, skal reglene om offentlige straffesaker gjelde "*så langt det er mulig og ikke noe annet er bestemt.*", jf. straffeprosessloven § 409 første ledd, andre punktum. I Bjerke/Keiserud/Sæther, Straffeprosessloven, kommentarutgave, side 1396, uttales det at "*Tvistelovens regler er bare i liten grad gitt direkte anvendelse ved behandlingen av et sivilt krav i en straffesak, se imidlertid §§ 428 fjerde ledd og 435.*" Verken straffeprosessloven § 428 fjerde ledd eller § 435 har bestemmelser om at tvistelovens regler om edisjonsplikt får anvendelse ved sivile krav i private straffesaker. Flertallet kan heller ikke se at andre regler gir tvistelovens regler om edisjonsplikt anvendelse i private straffesaker som foreliggende. Flertallet er ut fra ovenstående av den oppfatning at tvistelovens regler om edisjonsplikt ikke får anvendelse i foreliggende sak.

Under enhver omstendighet, dersom tvistelovens regler skulle komme til anvendelse, vises det til at tvisteloven § 21-7 (1) bestemmer at "*Partene kan bare føre bevis om faktiske forhold som kan være av betydning for den avgjørelse som skal treffes.*". Flertallet legger til grunn at den norm som følger av straffeprosessloven § 210, om at beviset må kunne antas å ha betydning, i stor grad er sammenfallende med den som følger av tvisteloven § 21-7 (1). Flertallet er således av den oppfatning at heller ikke tvisteloven § 21-7 (1) gir hjemmel for å beslutte utlevering av IDD-rapporten og DD-rapporten.

Ut fra det resultat flertallet er kommet til, er det ikke nødvendig for flertallet å ta stilling til om vernet mot selvinkriminering i EMK artikkel 6 hindrer utlevering av rapportene.

Mindretallet er i det vesentlige enig i ankende parts syn på anvendeligheten av straffeprosessloven § 210 i saken, og finner etter omstendighetene det tilstrekkelig å vise til den argumentasjon ankende part har fremført for lagmannsretten, herunder også hva gjelder begrensninger i vernet mot selvinkriminering i et tilfelle som dette.

Inhabilitetsinnsigelsen

Ankende part har anført at dommerfullmektig Sikkeland er inhabil ved behandlingen av foreliggende sak, jf. domstolloven § 108. I denne bestemmelsen heter det at "*Dommer eller lagrettemedlem kan heller ikke nogen være, når andre særegne omstendigheter*

foreligger, som er skikket til å svekke tilliten til hans uhildethet. Navnlig gjelder dette, når en part av den grunn krever, at han skal vike sete.” Denne generelle, skjønnsmessige regelen er et supplement til de kasuistiske inhabilitetsreglene i domstolloven § 106. I rettspraksis er det slått fast at vurderingstemaet ikke er om nettopp den dommer det gjelder, vil la seg påvirke av omstendighetene, men om disse generelt - objektivt sett - er egnet til å svekke tilliten til at saken blir behandlet av en uhildet dommer. Det skal foretas en konkret skjønnsmessig vurdering, der det må legges atskillig vekt på hvordan forholdet antas å ville bli vurdert av det rettsøkende publikum.

Bestemmelsen må videre ses i sammenheng med EMK artikkel 6 nr. 1 som gir den siktede rett til rettferdig rettergang innen rimelig tid ved en uavhengig og upartisk domstol. Det er imidlertid lagt til grunn at denne bestemmelsen ikke stiller strengere krav enn det som allerede følger av domstollovens bestemmelser, jf. Rt 2006 side 1695 avsnitt 9.

Ved oversendelsen av anken til lagmannsretten 25. januar 2012 uttaler dommerfullmektig Sikkeland følgende om inhabilitetsinnsigelsen:

“Det er rett som den ankende part skriver at jeg har jobbet i advokatfirmaet Hjort DA fra 2006 og at jeg fortsatt er registrert i Brønnøysund som varamedlem (ansatterrepresentant) til styret. Jeg er også kjent med at advokater fra Hjort har bistått Statoil ASA. Så vidt jeg vet gjelder dette særlig partnerne Erik Keiserud og Halvard Leirvik. I hvilket omfang Statoil i dag benytter advokatfirmaet Hjort DA er jeg imidlertid ikke kjent med, og jeg kan ikke erindre selv å ha arbeidet på noen saker hvor Statoil var involvert, verken som klient eller på annet vis. Jeg var dels plassert i en annen avdeling enn både Keiserud og Leirvik og jeg jobbet også stort sett for andre partnere, herunder særlig Bergljot Webster som den ankende part også nevner i sin anke.

Da jeg fikk saken vurderte jeg meg selv til å være habil.”

Statoil er et stort selskap, som presumtivt har et forretningsmessig klientforhold til flere advokatfirmaer, herunder både Advokatfirmaet Hjort DA og Wiersholm, hvor Statoils prosessfullmektig i foreliggende sak arbeider. Dommerfullmektig Sikkeland, som har permisjon fra sin stilling i Hjort, har ikke bistått Statoil i saker da han var advokat i Hjort, og heller ikke bistått de partnerne som har hatt den direkte kontakten med Statoil. I Bøhn, kommentarutgave til domstolloven, er det på side 307 blant annet uttalt at *“Hvis en part er en klient fra dommerens tidligere advokatvirksomhet, kan dette føre til inhabilitet, avhengig av art, varighet og hvor langt tilbake klientforholdet ligger”*. I foreliggende sak har imidlertid Sikkeland ikke hatt et advokat-klient forhold til Statoil, men jobbet i et advokatfirma som har det. Det er imidlertid ikke dette advokatfirmaet som i foreliggende sak representerer Statoil, og lagmannsretten kan ut fra ovenstående vurdering ikke se at det foreligger særegne omstendigheter som er skikket til å svekke tilliten til hans uhildethet i

denne saken, jf. domstoloven § 108. Heller ikke den omstendighet at Alexandra Bech Gjørsv, som nå er partner i Hjort, men som på tidspunktet da korrupsjonsmistanken ble kjent, var øverst sjef i Statoil New Energy, kan medføre at dommerfullmektig Sikkeland er å anse som inhabil i saken.

Vedrørende tingrettens ufullstendige behandling av de ankende parter begjæring

De ankende parter anfører at tingretten har foretatt en ufullstendig behandling av ankende parts begjæring, ettersom retten ikke har tatt stilling til kravet om bevisopptak av Michael Price, samt kravet om at identiteten til Company X og kilden bak Quote A oppgis. Det gjøres gjeldende at dette er en saksbehandlingsfeil som må ha virket inn på beslutningens innhold, jf. straffeprosessloven § 385 tredje ledd, jf. § 343 første ledd.

Tingrettens beslutning 23. desember 2011 omhandler ikke ovennevnte krav, og lagmannsretten legger følgelig til grunn at tingretten ikke enda har tatt stilling til disse. Kravene omfatter imidlertid andre spørsmål enn de tingretten tok stilling til i sin beslutning 23. desember 2011. Lagmannsretten kan ikke se at det at tingretten enda ikke har tatt endelig stilling til alle krav fremsatt av de ankende parter, kan antas å ha innvirket på innholdet i den beslutningen som ble fattet 23. desember 2011, og som gjaldt helt andre forhold, jf. straffeprosessloven § 385 tredje ledd, jf. § 343.

Lagmannsretten er på denne bakgrunn kommet til at anken ikke fører frem, slik at den må forkastes, jf. straffeprosessloven § 409 første ledd andre punktum, jf. 385 andre ledd, andre punktum.

Ankemotparten har krevd seg tilkjent sakskostnader for tingrettens og lagmannsrettens behandling av de ankende parter begjæring, jf. straffeprosessloven § 439 første ledd og § 440 første ledd, jf. tvisteloven § 20-8 (2) andre punktum. Det opplyses at for tingretten utgjør salæret i forbindelse med de ankende parter begjæring om dokumentfremleggelse 99 246,- kroner eksklusiv merverdiavgift. Dette salæret er opplyst å tilsvare 38 timers arbeid. For lagmannsretten beløper salæret seg til 49 925,- kroner, eksklusiv merverdiavgift. Salæret skal godtgjøre 20,5 timers arbeid.

Etter straffeprosessloven § 440 første ledd, får *“bestemmelsene om erstatning for saksomkostninger i tvisteloven kapittel 20”* tilsvarende anvendelse i private straffesaker. I straffeprosessloven § 439 første ledd er det fastsatt at *“Når fornærmede under en offentlig forfølgning selv fremmer sivile krav, gjelder bestemmelsene om erstatning for saksomkostninger i tvisteloven kapittel 20 tilsvarende for omkostninger vedkommende disse krav.”*

Idet anken er forkastet, har ankemotparten vunnet saken, slik at ankemotparten har krav på å få dekket de nødvendige sakskostnadene, jf. tvisteloven § 20-2 første og andre ledd, jf. §

20-5 første ledd. Lagmannsretten har vurdert om det er grunn til å bruke noen av unntakene fra plikten til å erstatte sakskostnadene i tvisteloven § 20-2 tredje ledd, men kan ikke se at tungtveiende grunner gjør det rimelig med helt eller delvis unntak fra denne plikten.

Ankemosparten har krevd dekket sakskostnader for både tingretten og lagmannsretten, og etter § 20-8 (2) andre punktum skal kostnadene ved særskilt anke over andre krav enn det som er tvistegenstand, for alle instanser fastsettes særskilt av ankeinstansen.

Ankemosparten krever seg tilkjent til sammen 99 246,- kroner eksklusiv merverdiavgift for behandlingen av begjæringen om dokumentfremleggelse for tingretten og 49 925,- kroner eksklusiv merverdiavgift for lagmannsretten.

Partene er gitt anledning til å uttale seg om hverandres sakskostnadskrav.

Lagmannsretten legger oppgavene til grunn.

Kjennelsen er avsagt med slik dissens som fremgår foran.

SLUTNING

1. Anken forkastes.
2. I sakskostnader for lagmannsretten betaler Ove Martin Kolnes, Steinar Kolnes, Finn Byberg, Arne Helvig, Biofuel Africa AS og Biofuel Africa Ltd v/Arne Helvig – en for alle, alle for en – til Statoil ASA 49.925 – førtinitusennihundreogtjuefem – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelse av denne kjennelse.
3. I sakskostnader for tingretten betaler Ove Martin Kolnes, Steinar Kolnes, Finn Byberg, Arne Helvig, Biofuel Africa AS og Biofuel Africa Ltd v/Arne Helvig – en for alle, alle for en – til Statoil ASA 99.246 – nittinitusentohundreogførtiseks – kroner innen 2 – to - uker fra forkynnelse av denne kjennelse.

Ørnulf Jacobsen

Terje Einarsen

Ove Midttun

Rett utskrift:

Linda M. Moen

Rettledning om ankeadgangen vedlegges.

Rettledning om ankeadgangen i sivile saker

Reglene i tvisteloven kapitler 29 og 30 om anke til lagmannsretten og Høyesterett regulerer den adgangen partene har til å få avgjørelser overprøvd av høyere domstol. Tvisteloven har noe ulike regler for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger.

Ankefristen er én måned fra den dagen avgjørelsen ble forkynt eller meddelt, hvis ikke noe annet er uttrykkelig bestemt av retten.

Den som anker må betale behandlingsgebyr. Den domstolen som har avsagt avgjørelsen kan gi nærmere opplysning om størrelsen på gebyret og hvordan det skal betales.

Anke til lagmannsretten over dom i tingretten

Lagmannsretten er ankeinstans for tingrettens avgjørelser. En dom fra tingretten kan ankes på grunn av feil i bedømmelsen av faktiske forhold, rettsanvendelsen, eller den saksbehandlingen som ligger til grunn for avgjørelsen.

Tvisteloven oppstiller visse begrensninger i ankeadgangen. Anke over dom i sak om formuesverdi tas ikke under behandling uten samtykke fra lagmannsretten hvis verdien av ankegjensstanden er under 125 000 kroner. Ved vurderingen av om samtykke skal gis skal det blant annet tas hensyn til sakens karakter, partenes behov for overprøving, og om det synes å være svakheter ved den avgjørelsen som er anket eller ved behandlingen av saken.

I tillegg kan anke – uavhengig av verdien av ankegjensstanden – nektes fremmet når lagmannsretten finner det klart at anken ikke vil føre fram. Slik nekting kan begrenses til enkelte krav eller enkelte ankegrunner.

Anke framsettes ved skriftlig ankeerklæring til den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Selvprosederende parter kan inngi anke muntlig ved personlig oppmøte i tingretten. Retten kan tillate at også prosessfullmektiger som ikke er advokater inngir muntlig anke.

I ankeerklæringen skal det særlig påpekes hva som bestrides i den avgjørelsen som ankes, og hva som i tilfelle er ny faktisk eller rettslig begrunnelse eller nye bevis.

Ankeerklæringen skal angi:

- ankeinstansen
- navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger
- hvilken avgjørelse som ankes
- om anken gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den
- det krav ankesaken gjelder, og en påstand som angir det resultatet den ankende parten krever
- de feilene som gjøres gjeldende ved den avgjørelsen som ankes
- den faktiske og rettslige begrunnelse for at det foreligger feil
- de bevisene som vil bli ført
- grunnlaget for at retten kan behandle anken dersom det har vært tvil om det
- den ankende parts syn på den videre behandlingen av anken

Anke over dom avgjøres normalt ved dom etter muntlig forhandling i lagmannsretten. Ankebehandlingen skal konsentreres om de delene av tingrettens avgjørelse som er omtvistet og tvilsomme når saken står for lagmannsretten.

Anke til lagmannsretten over kjennelser og beslutninger i tingretten

Som hovedregel kan en *kjennelse* ankes på grunn av feil i bevisbedømmelsen, rettsanvendelsen eller saksbehandlingen. Men dersom kjennelsen gjelder en saksbehandlingsavgjørelse som etter loven skal treffes etter et skjønn over hensiktsmessig og forsvarlig behandling, kan avgjørelsen for den skjønnsmessige avveiningen bare angripes på det grunnlaget at avgjørelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

En *beslutning* kan bare ankes på det grunnlaget at retten har bygd på en uriktig generell lovforståelse av hvilke avgjørelser retten kan treffe etter den anvendte bestemmelsen, eller på at avgjørelsen er åpenbart uforsvarlig eller urimelig.

Kravene til innholdet i ankeerklæringen er som hovedregel som for anke over dommer.

Etter at tingretten har avgjort saken ved dom, kan tingrettens avgjørelser over saksbehandlingen ikke ankes særskilt. I et slikt tilfelle kan dommen isteden ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen.

Anke over kjennelser og beslutninger settes fram for den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Anke over kjennelser og beslutninger avgjøres normalt ved kjennelse etter ren skriftlig behandling i lagmannsretten.

Anke til Høyesterett

Høyesterett er ankeinstans for lagmannsrettens avgjørelser.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Slikt samtykke skal bare gis når anken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken behandlet av Høyesterett. – Anke over dommer avgjøres normalt etter muntlig forhandling.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta til behandling anker over *kjennelser og beslutninger* dersom de ikke reiser spørsmål av betydning utenfor den foreliggende saken, og heller ikke andre hensyn taler for at anken bør prøves, eller den i det vesentlige reiser omfattende bevisspørsmål.

Når en anke over kjennelser og beslutninger i tingretten er avgjort ved kjennelse i lagmannsretten, kan avgjørelsen som hovedregel ikke ankes videre til Høyesterett.

Anke over lagmannsrettens kjennelse og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling i Høyesteretts ankeutvalg.